

สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ว่าหนังสือพิมพ์ได้มุ่งเน้นข้อมูลข่าวสาร (Information) ที่เป็นประโยชน์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงสมรรถนะทางการเมืองของตน อีกทั้งช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจและพัฒนาความคิด ตลอดจนจุดมการทางการเมืองที่ถูกต้องเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และเป็นเวทีความคิดเห็นระหว่างกลุ่มคนระดับต่าง ๆ อันเป็นบทบาทและหน้าที่ซึ่งเป็นที่คาดหวังตามกรอบทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาจากรูปแบบประเด็นหลัก ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา ประเภทของแหล่งข่าวที่ใช้อ้างอิง และบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนจากเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 4 ชื่อฉบับ คือ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์มติชนในช่วงระยะตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม 2539 – วันที่ 27 กันยายน 2540

สำหรับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกศึกษาหนังสือพิมพ์ในกลุ่มตัวอย่างในช่วงสำคัญ ๆ ของกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิ้น 1,516 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ตารางรหัส (Coding Sheet) โดยแยกเป็นตารางบันทึกรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหา ตารางบันทึกข้อมูลของประเด็นหลักที่นำเสนอ ตารางบันทึกลักษณะการนำเสนอเนื้อหาสำหรับข่าว ตารางบันทึกลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าว ตารางบันทึกประเภทของแหล่งข่าว ตารางบันทึกบทบาทของหนังสือพิมพ์ สำหรับการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้หน่วยในการวิเคราะห์เป็น แนวคิดหลัก (Theme) ซึ่งใช้วิเคราะห์ประเด็นหลักที่นำเสนอ ลักษณะเนื้อหาในรูปแบบข่าวและอื่น ๆ และบทบาทในการนำเสนอเนื้อหา ส่วนรายชื่อเรื่อง (Item) ใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบของเนื้อหา ทั้งนี้หน่วยระบุจำนวนคือ ความถี่ (ชิ้น) สำหรับรูปแบบ ลักษณะการนำเสนอและบทบาทของหนังสือพิมพ์ ส่วนประเด็นหลักและประเภทของแหล่งข่าวใช้หน่วยระบุจำนวนเป็นการปรากฏ (ครั้ง)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการนับชิ้นของเนื้อหาโดยทำเป็นตารางแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงพรรณนาเพื่อตอบคำถามวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้เป็นข้อ ๆ ตามข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เพื่อตอบคำถามปัญหานำวิจัย ดังนี้

1. ปริมาณความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทั้ง 4 ชื่อฉบับ พบว่ามีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,829 ชิ้น โดยแบ่งเป็นการรายงานข่าว จำนวน 1,547 ชิ้น และการนำเสนอในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าว จำนวน 1,282 ชิ้น

หากพิจารณาแยกทีละฉบับ (ดูตารางที่ 2) พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 878 ชิ้น โดยแบ่งเป็นการเสนอข่าว รวมทั้งสิ้น 457 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 29.5 และมีจำนวนเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าว รวมทั้งสิ้น 421 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 32.9 หนังสือพิมพ์ข่าวสด มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิ้น 397 ชิ้น โดยแบ่งเป็น การเสนอข่าว 220 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 14.3 และมีจำนวนเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกจากข่าว รวมทั้งสิ้น 177 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 13.8 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิ้น 658 ชิ้น โดยแบ่งเป็น การเสนอข่าว 350 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.6 และมีจำนวนเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกจากข่าว รวมทั้งสิ้น 308 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 24.0 หนังสือพิมพ์มติชน มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิ้น 896 ชิ้น โดยแบ่งเป็น การเสนอข่าวจำนวน 520 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 33.6 และมีจำนวนเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกจากข่าว รวมทั้งสิ้น 376 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 29.3

หากวิเคราะห์โดยแยกหนังสือพิมพ์เป็น 2 ประเภทตามลักษณะนโยบายของหนังสือพิมพ์ คือหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและข่าวสด กับหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชนและไทยโพสต์ พบว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ (ไทยรัฐและข่าวสด) มีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบข่าว 570 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 36.8 และรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าว 485 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 37.8 ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (ไทยโพสต์และมติชน) มีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบข่าว 977 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 63.2 และรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าว จำนวน 797 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 62.2

2. รูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ จากการศึกษาพบว่ารูปแบบที่ใช้ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มากที่สุดคือ รูปแบบข่าว มีจำนวนทั้งสิ้น 1,547 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมาคือ คอลัมน์ประจำ มีจำนวนทั้งสิ้น 780 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 27.6 ส่วนบทความ มีจำนวน 321 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 11.3 และสุดท้ายคือบทบรรณาธิการ มีจำนวน 181 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.4

หากพิจารณาแยกเป็นรายชื่อฉบับ พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ เสนอรูปแบบข่าวมากที่สุด คือ จำนวน 457 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมาคือ คอลัมน์ประจำ มีจำนวน 330 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 37.6 บทความมีจำนวน 65 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 7.4 และสุดท้ายคือ บทบรรณาธิการ มีจำนวน 26 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 3.0 หนังสือพิมพ์ข่าวสด เสนอรูปแบบข่าวมากที่สุด คือ จำนวน 220 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 55.4 รองลงมาคือคอลัมน์ประจำ มีจำนวน 107 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 27.0 บทความมีจำนวน 43 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 10.8 และบทบรรณาธิการ มีจำนวน 27 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.8 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เสนอรูปแบบข่าวมากที่สุด คือ จำนวน 350 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ คอลัมน์ประจำ มีจำนวน 206 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 31.3 บทบรรณาธิการ มีจำนวน 94 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 14.3 และบทความ มีจำนวน 8 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 1.2 หนังสือพิมพ์มติชน เสนอรูปแบบข่าวมากที่สุด จำนวน 520 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาคือ บทความ มีจำนวน 205 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.9 คอลัมน์ประจำ มีจำนวน 137 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 15.3 และบทบรรณาธิการ มีจำนวน 34 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 3.8

3. ประเด็นหลักที่นำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ พบว่ามีการนำเสนอประเด็นเหตุการณ์เกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด คือ การถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ มีจำนวน 846 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.9 รองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีจำนวน 337 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.9 ส่วนประเด็นจุดยืนและทำที่ต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ มีจำนวน 319 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.3 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีจำนวน 297 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.5 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ มีจำนวน 240 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.5 ประเด็นการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 236 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.3 ประเด็นขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยในวาระต่างๆ จำนวน 248 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.8 ประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 150 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.3 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 116 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.1 และประเด็นอื่น ๆ 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.4

เมื่อพิจารณาทีละฉบับ พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทยในประเด็นการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 210 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมาได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 138 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.7 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยสภาร่างฯในวาระต่างๆ จำนวน 114 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.0 ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 113 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.9

ประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 81 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.2 ประเด็นจุดยืนและท่าทีต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ จำนวน 78 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.9 ประเด็นการทำประชามติ จำนวน 76 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.7 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ จำนวน 37 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.2 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.6 ประเด็นอื่นๆ อีก 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.9

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย ในประเด็นการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 111 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมาได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับจุดยืนและท่าทีต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ จำนวน 51 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.8 ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.3 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยในวาระต่างๆ จำนวน 36 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.0 ประเด็นการทำประชามติ จำนวน 34 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.6 ประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 31 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.8 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ จำนวน 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.4 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 29 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.3 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.8 และประเด็นอื่นๆ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.8

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทยในประเด็นการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 239 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมาได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับจุดยืนและท่าทีต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ จำนวน 80 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.2 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ จำนวน 72 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.9 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 65 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.9 ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 58 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.8 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระต่างๆ จำนวน 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.5 ประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 36 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.5 ประเด็นการทำประชามติ จำนวน 24 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.6 ประเด็นอื่นๆ จำนวน 21 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.2 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.1

หนังสือพิมพ์มติชนเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในประเด็นการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 286 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.9 รองลงมาได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 117 ครั้ง ประเด็นจุดยืนและท่าทีต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ จำนวน 110 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.3 ประเด็นการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 102 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.4 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ จำนวน 101 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.3 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 65 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.3 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 56 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.3 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระต่างๆ จำนวน 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.5 ประเด็นอื่นๆ จำนวน 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.9 และประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.2

หากสรุปประเด็นของเหตุการณ์ที่น่าเสนอ แยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในประเด็นการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 350 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.2 รองลงมา ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับจุดยืนและท่าทีต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ จำนวน 131 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.4 ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 107 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.1 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ จำนวน 102 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.7 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.9 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระต่างๆ จำนวน 85 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.0 ประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 67 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.4 ประเด็นการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 58 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.5 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 37 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.5 ประเด็นอื่นๆ จำนวน 24 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.3

ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพนั้น พบว่าเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในประเด็นการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 496 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 230 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.0 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 203 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.4 ประเด็นเกี่ยวกับจุดยืนและท่าทีต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่างๆ จำนวน 188 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.6 ประเด็นการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 178 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.0 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระต่างๆ จำนวน 162 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.1 ประเด็นความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ จำนวน 138 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.8 ประเด็นการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน

83 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.7 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 79 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.5 ประเด็นอื่นๆ จำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.9 ประเด็นหลักที่หนังสือพิมพ์มีการนำเสนอมากที่สุด คือประเด็นการอภิเษงโต้แย้งแสดงความคิดเห็นนั้น จากการศึกษาพบว่าประเด็นที่มีการอภิเษงโต้แย้ง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด คือประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญในหมวดรัฐสภา มีจำนวน 712 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.1 โดยเฉพาะเนื้อหาของมาตรา 98 ว่าด้วยวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และมาตรา 121 ว่าด้วยที่มาของสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้ง

รองลงมา คือ ประเด็นเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญในหมวดคณะรัฐมนตรี มีจำนวน 564 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.0 โดยเฉพาะ มาตรา 204 ว่าด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันมิได้ และมาตรา 201 ว่าด้วยที่มาของนายกรัฐมนตรีโดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รองลงมา คือ ประเด็นเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มีจำนวน 363 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.8 โดยเฉพาะเนื้อหามาตรา 30 ว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคลในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน มาตรา 39 ว่าด้วยเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อลิตรอนเสรีภาพจะกระทำมิได้ มาตรา 38 ว่าด้วยเสรีภาพในการนับถือศาสนา นอกจากนี้ประเด็นที่มีการอภิเษงโต้แย้ง และแสดงความคิดเห็นมากในลำดับลดหลั่นต่อมา คือ ประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญในหมวดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มีจำนวน 274 ประเด็น คิดเป็นร้อยละ 11.2 โดยเฉพาะส่วนที่ 1 ว่าด้วยการแสดงบัญชีทรัพย์สิน และส่วน 3 ว่าด้วยการถอดถอนจากตำแหน่ง

4. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พบว่าในรูปแบบข่าว มีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญ/สรร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่างๆมากที่สุด มีจำนวน 589 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมา คือ การนำเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว มีจำนวน 377 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 24.5 การนำเสนอประเด็นใหม่ๆ มีจำนวน 300 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 19.4 การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง มีจำนวน 276 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 17.8 ประเด็นอื่นๆ จำนวน 5 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.3

หากพิจารณาที่ระดับ พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ มีการนำเสนอข่าวในลักษณะการนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ มากที่สุด จำนวน 171 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 37.4 รองลงมาคือ การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง มีจำนวน 115 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 25.2 การนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาข่าวรัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มีจำนวน 97 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 21.2 การนำเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว จำนวน 70 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 15.3 และประเด็นอื่น ๆ จำนวน 4 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.9 หนังสือพิมพ์ข่าวสด มีการนำเสนอข่าวในลักษณะการนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ มากที่สุด จำนวน 79 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมา คือ การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง จำนวน 61 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 27.7 การนำเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว จำนวน 40 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 18.2 การนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาข่าวรัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มีจำนวน 39 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 17.7 และประเด็นอื่น ๆ จำนวน 1 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.5 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีการนำเสนอข่าวในลักษณะการนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาข่าวรัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มากที่สุด มีจำนวน 173 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 49.4 รองลงมาคือ ลักษณะการนำเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว จำนวน 80 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.9 การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง จำนวน 78 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.3 การนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ จำนวน 19 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 5.4 หนังสือพิมพ์มติชน มีการนำเสนอข่าวในลักษณะการนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาข่าวรัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มากที่สุด มีจำนวน 280 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 53.9 รองลงมาคือ ลักษณะการนำเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว จำนวน 152 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 29.2 การนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ จำนวน 66 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.7 การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง จำนวน 22 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 4.2

โดยสรุปคือ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์และข่าวสดมีการนำเสนอข่าวในลักษณะการเน้นประเด็นใหม่ ๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะการเสนอข่าวโดยเน้นประเด็นความขัดแย้ง ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชนมีการนำเสนอข่าวเน้นลักษณะนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาข่าวรัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมา คือ การเสนอข่าวตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว

หากสรุปลักษณะการนำเสนอข่าวแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณมีการนำเสนอข่าวในลักษณะนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาข่าวรัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มากที่สุด จำนวน 212 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมาคือ การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง จำนวน 139 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 24.4 การเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว จำนวน 120 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 21.1

การนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ จำนวน 98 ชิ้น คิดเป็น ร้อยละ 17.2 และอื่น ๆ จำนวน 1 ชิ้น คิดเป็น ร้อยละ 0.1

ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพนั้น มีการนำเสนอข่าวในลักษณะนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ มากที่สุด จำนวน 377 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 38.6 รองลงมาคือ การนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ จำนวน 237 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 24.3 การเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว จำนวน 222 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.7 การนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง จำนวน 137 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 14.0 และอื่น ๆ จำนวน 4 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.4

ในส่วนรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าวนั้น พบว่ามีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 384 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาคือ ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีจำนวน 253 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 19.7 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 163 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.7 ลักษณะการสรุปความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 154 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.0 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะหลากหลายต่อสสร. จำนวน 86 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.7 ลักษณะตีความ วิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์ จำนวน 82 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.4 ลักษณะกระตุ้นเตือนผู้รับสารให้ตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 81 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.3 ลักษณะรณรงค์และย้ำเน้นถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมือง จำนวน 42 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 3.3 ลักษณะรณรงค์ในการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 37 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 2.9

หากพิจารณาทีละรายฉบับ พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ มีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 159 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือ ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีจำนวน 67 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 15.9 ลักษณะสรุปความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญ 66 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 15.7 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 40 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 9.5 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะหลากหลายต่อสสร. จำนวน 33 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 7.8 ลักษณะตีความ วิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์ จำนวน 32 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 7.6 ลักษณะกระตุ้นเตือนผู้รับสารให้ตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 15 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 3.6 ลักษณะรณรงค์และย้ำเน้นถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมือง จำนวน 5 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 1.2 ลักษณะรณรงค์ในการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 4 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.9 หนังสือพิมพ์ข่าวสด มีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 70 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมาคือ ลักษณะการให้

แนวคิดและเสนอทัศนคติต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีจำนวน 42 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 23.7 ลักษณะดี ความวิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์และเนื้อหา ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 20 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 11.3 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนคติหลากหลาย ต่อ สสร. จำนวน 15 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 8.5 ลักษณะกระตุ้นเตือนผู้รับสารให้ตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 9 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 5.1 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 8 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 4.5 ลักษณะรณรงค์และย้ำเน้นถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมือง จำนวน 7 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 4.0 ลักษณะรณรงค์ในการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 5 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 2.8 ลักษณะการสรุปความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.6 เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนคติหลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 89 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 28.9 รองลงมาคือ ลักษณะการสรุปความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 74 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 24.0 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 51 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 16.6 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนคติต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีจำนวน 46 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 14.9 ลักษณะกระตุ้นเตือนผู้รับสารให้ตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 22 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 7.1 ลักษณะรณรงค์และย้ำเน้นถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมือง จำนวน 12 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 4.0 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนคติหลากหลายต่อ สสร. จำนวน 11 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 3.6 ลักษณะรณรงค์ในการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 2 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.6 ลักษณะดี ความวิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์และเนื้อหา ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.3 หนังสือพิมพ์มติชน มีการนำเสนอในลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนคติต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด มีจำนวน 98 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 26.0 ลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนคติหลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 66 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 17.6 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 64 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 17.0 ลักษณะกระตุ้นเตือนผู้รับสารให้ตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 35 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 9.3 ลักษณะดี ความวิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์และเนื้อหา ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 29 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 7.7 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนคติหลากหลายต่อ สสร. จำนวน 27 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 7.2 ลักษณะรณรงค์ในการทำประชาพิจารณ์ จำนวน 26 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.9 ลักษณะรณรงค์และย้ำเน้นถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมือง จำนวน 18 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 4.8 ลักษณะการสรุปความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 13 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 3.5

หากพิจารณาลักษณะการนำเสนอเนื้อหาอื่น ๆ นอกจากข่าวแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่า หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ มีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะหลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 159 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมาคือ ลักษณะตีความ วิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์และเนื้อหาว่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 94 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 19.4 ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีจำนวน 88 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 18.1 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 59 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.2

ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพนั้น มีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะหลากหลายต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญมากที่สุด จำนวน 225 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาคือ ลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีจำนวน 165 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 20.7 ลักษณะการอธิบายความโดยให้สาระข้อมูลความรู้ จำนวน 104 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 13.0 ลักษณะสรุปความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 79 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 9.9

5. ประเภทของแหล่งข่าวที่ใช้อ้างอิงในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พบว่า ประเภทของแหล่งข่าวที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด คือแหล่งข่าวจากนักการเมืองในฝ่ายค้าน มีจำนวน 805 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.3 รองลงมาคือ สสร. จำนวน 573 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.9 สถาบันหรือหน่วยงาน จำนวน 546 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.0 นักการเมืองในฝ่ายรัฐบาล จำนวน 346 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.6 นักวิชาการ จำนวน 170 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.2 วุฒิสมาชิก จำนวน 126 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.6 ประชาชน จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.4 ข้าราชการ จำนวน 53 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.9 และ แหล่งอ้างอิงอื่น ๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ และอื่น ๆ จำนวน 11 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.3

หากพิจารณาหนังสือพิมพ์ทีละรายฉบับ พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์มีการอ้างอิงแหล่งข่าวจากนักการเมืองในฝ่ายค้านมากที่สุด มีจำนวน 368 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 46.4 รองลงมาคือ สสร. จำนวน 235 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.7 นักการเมืองในฝ่ายรัฐบาล จำนวน 159 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.0 สถาบันและหน่วยงาน จำนวน 12 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.5 ประชาชน และผู้สื่อข่าว จำนวนแหล่งละ 6 ครั้ง คิดเป็นแหล่งละร้อยละ 0.8 วุฒิสมาชิกจำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.7 นักวิชาการ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.1

สำหรับหนังสือพิมพ์ข่าวสด ประเภทของแหล่งข่าวที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด คือแหล่งข่าวจากนักการเมืองในฝ่ายค้าน มีจำนวน 142 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือ สสร. จำนวน 137 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 34.4 สถาบันหรือหน่วยงาน จำนวน 63 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.8 นักการเมืองในฝ่ายรัฐบาล จำนวน 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.0 วุฒิสมาชิก จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.3 ข้าราชการ และเอกสารทางวิชาการ แหล่งละจำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 ผู้สื่อข่าว จำนวน 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.5 ประชาชน จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.8

ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ประเภทของแหล่งข่าวที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด คือแหล่งข่าวจากนักการเมืองในฝ่ายค้าน มีจำนวน 102 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือ สสร. จำนวน 88 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.6 ข้าราชการ จำนวน 37 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.7 สถาบันหรือหน่วยงาน จำนวน 19 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.0 นักการเมืองในฝ่ายรัฐบาล จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.2 ผู้สื่อข่าว จำนวน 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.0 วุฒิสมาชิก จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.7

ส่วนหนังสือพิมพ์มติชน ประเภทของแหล่งข่าวที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด คือสถาบันและหน่วยงาน จำนวน 452 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.3 รองลงมาคือ แหล่งข่าวจากนักการเมืองในฝ่ายค้าน มีจำนวน 193 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.0 นักวิชาการ จำนวน 166 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.9 นักการเมืองในฝ่ายรัฐบาล จำนวน 150 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.8 สสร. จำนวน 113 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.8 วุฒิสมาชิก จำนวน 106 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.3 ประชาชน จำนวน 85 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.6 ข้าราชการ จำนวน 12 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.9 ผู้สื่อข่าวและเอกสารทางวิชาการ จำนวนแหล่งละ 3 ครั้ง คิดเป็นแหล่งละร้อยละ 0.2

หากพิจารณาเปรียบเทียบแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่าทั้งหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณและหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพอ้างอิงแหล่งข่าวที่เป็นนักการเมืองฝ่ายค้านมากที่สุด จำนวน 244 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 36.5 และ จำนวน 561 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27.0 ตามลำดับ รองลงมา นั้นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณมีการอ้างอิงสสร. จำนวน 225 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.6 ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพอ้างอิงสถาบันหรือหน่วยงาน จำนวน 464 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.4

6. การวิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

จากการศึกษาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทั้ง 4 ฉบับพบว่าบทบาทหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนจากการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยมากที่สุด คือ บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น จำนวน 1,203 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือบทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร จำนวน 854 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 30.2 บทบาทการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน จำนวน 410 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 14.5 บทบาทผู้ให้แนวคิดปลูกจิตสำนึกและรณรงค์ จำนวน 362 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.8

หากพิจารณาแต่ละฉบับ พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์มีบทบาทในการเป็นผู้แจ้งข่าวสารมากที่สุด จำนวน 355 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมาในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น จำนวน 351 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 40.0 บทบาทการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน จำนวน 114 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 13.0 บทบาทผู้ให้แนวคิดปลูกจิตสำนึกและรณรงค์ จำนวน 58 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.7

ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดนั้น พบว่าบทบาทที่สะท้อนจากการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยมากที่สุดคือ บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น มีจำนวน 114 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 28.7 รองลงมา คือ บทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร จำนวน 102 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 25.7 บทบาทการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน จำนวน 91 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.9 และบทบาทผู้ให้แนวคิดปลูกจิตสำนึกและรณรงค์ จำนวน 90 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 22.7

ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐนั้น พบว่าบทบาทที่สะท้อนจากการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยมากที่สุดคือ บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น มีจำนวน 351 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา คือ บทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร จำนวน 118 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 17.9 บทบาทการเป็นผู้ให้แนวคิดปลูกจิตสำนึกและรณรงค์ จำนวน 107 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 16.3 บทบาทการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน จำนวน 82 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.5

ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนนั้น พบว่าบทบาทที่สะท้อนจากการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยมากที่สุดคือ บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น มีจำนวน 430 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมา คือ บทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร จำนวน 237 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 26.5 บทบาทการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน จำนวน 123 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 13.7 และบทบาทผู้ให้แนวคิดปลูกจิตสำนึกและรณรงค์ จำนวน 106 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 11.8

หากศึกษาเปรียบเทียบแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่าบทบาทของหนังสือพิมพ์ ทั้ง 2 ประเภทไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ และหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพมี บทบาทเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 465 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 44.0 และจำนวน 781 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 44.0 ตามลำดับ รองลงมาคือ บทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร โดยหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณมีจำนวน 220 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 20.9 ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพมีจำนวน 592 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ปริมาณความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทั้ง 4 ชื่อฉบับ

สรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับที่ทำการศึกษานำเสนอเนื้อหาจำนวนทั้งสิ้น 2,829 ชิ้น โดยจำนวนความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์ นโยบายในการนำเสนอเนื้อหา กล่าวคือ หนังสือพิมพ์มติชนมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุดทั้งในรูปแบบข่าวและรูปแบบอื่น ๆ มากที่สุดจำนวน 896 ชิ้น โดยนำเสนอในรูปแบบข่าวจำนวนมากที่สุด แสดงว่าหนังสือพิมพ์มติชนให้ความสำคัญต่อประเด็นข่าวเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ จำนวน 878 ชิ้น โดยนำเสนอในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าวมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ชื่อฉบับเป็นหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพที่เน้นการเสนอข่าวสารด้านการเมือง ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและข่าวสดนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญรวมทั้งรูปแบบข่าวและอื่น ๆ น้อยกว่าหนังสือพิมพ์ 2 ชื่อฉบับข้างต้น กล่าวคือเป็นจำนวน 658 ชิ้นและ 397 ชิ้นตามลำดับ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับมุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่ตื่นเต้นเร้าใจแก่ผู้อ่าน เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวแปลกประหลาด ข่าวสะเทือนอารมณ์ เป็นต้น

หากวิเคราะห์ผลการวิจัยแยกตามประเภทหนังสือพิมพ์ สรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (ไทยโพสต์และมติชน) มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญทั้งรูปแบบข่าวและอื่น ๆ มากกว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ (ไทยรัฐและข่าวสด) แสดงว่าหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญมากกว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ เพราะปัจจัยในด้านนโยบายการนำเสนอข่าวและลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์ตามที่กล่าวข้างต้น

2. รูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 6 ชื่อฉบับ

หนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบข่าวซึ่งเป็นรายงานเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวมากที่สุด รองลงมาคือคอลัมน์ประจำซึ่งแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์โดยผู้เขียนคอลัมน์ประจำต่าง ๆ ต่อกระบวนการและเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญ ขณะที่การนำเสนอในรูปแบบบทความซึ่งเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของบุคคลภายนอกหรืออาจเป็นบทวิเคราะห์ของหนังสือพิมพ์เองมีน้อยกว่า

การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นั้น ในรูปแบบข่าวและบทความนั้น หนังสือพิมพ์มติชนมีการนำเสนอมากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์นำเสนอข่าวและคอลัมน์ประจำมากที่สุด ขณะที่รูปแบบบทความนั้น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐนำเสนอมากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดนำเสนอเนื้อหาในทุกรูปแบบน้อยที่สุด ซึ่งให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์มติชนให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาก และการนำเสนอบทความในลักษณะการอธิบายความ วิเคราะห์ หรือวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ โดยนักหนังสือพิมพ์ของมติชนเองและนักวิชาการ ข้าราชการ และนักการเมือง ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ เน้นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการและเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญโดยผู้เขียนประจำคอลัมน์ประจำต่าง ๆ ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะนโยบายของหนังสือพิมพ์ต่อกระบวนการร่างและเนื้อหารัฐธรรมนูญมากกว่า หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ

3. ประเด็นหลักที่นำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ

หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทั้ง 4 ชื่อฉบับมีการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญ คือการถกเถียงโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ มากที่สุด โดยรองลงมาก็คือประเด็นจุดยืนและทำที่ต่อร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายต่าง ๆ ยกเว้นหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ที่ประเด็นรองลงมาก็คือ ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ และ หนังสือพิมพ์มติชนที่ประเด็นรองลงมาก็คือ ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

กล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์ได้มีส่วนอย่างมากในการสร้างบรรยากาศของการถกเถียงโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ต้องการให้มีการประชาพิจารณ์ และหนังสือพิมพ์ได้กระทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำเสนอความคิดเห็นซึ่งประกอบทั้งส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและเหตุผลของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อประเด็นในเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามพบว่าประเด็นที่มีการถกเถียงโต้แย้งแสดงความคิดเห็นมากที่สุด 3 ประเด็นตามลำดับ คือ ประเด็นเกี่ยวกับมาตรา 98 ว่าด้วยวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 121 ว่าด้วยที่มาของสมาชิกวุฒิสภา มาตรา 204 ว่าด้วยการที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในเวลาเดียวกันไม่ได้นั้น ล้วนเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงและกระทบต่อการเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองและการใช้อำนาจทางการเมือง ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ย่อมก่อให้เกิดการโต้แย้งไม่เห็นด้วยจากกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เช่น นักการเมืองทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล วุฒิสมาชิก เป็นต้น ลีลั่นของเนื้อหาส่วนใหญ่จึงอยู่ที่การ

วิเคราะห์วิจารณ์มากที่สุด ขณะเดียวกัน แม้ประเด็นที่มีการถกเถียง โต้แย้งมากที่สุดนั้นแท้จริงแล้วเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนจำนวนไม่มากนักแต่เป็นกลุ่มชนชั้นนำในสังคม หนังสือพิมพ์จึงให้ความสำคัญมาก ขณะที่ประเด็นซึ่งเกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ประเด็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐกลับเป็นประเด็นที่หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญและนำเสนอรอง ๆ ลงมา สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสื่อมวลชนกับการผลักดันนโยบาย (ตันแคน และรมย์มาศ: 2540) ที่ชี้ว่าหนังสือพิมพ์มักกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับข้อถกเถียงทางการเมือง บรรณาธิการและนักข่าวมักจะชอบเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มการเมือง เช่น ในกรณีนี้ จากการศึกษาพบว่าการถกเถียงโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ นำไปสู่การกระทบกระทั่งและความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองฝ่ายค้านหรือนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลกับสสร. บ้าง หรือนักการเมืองฝ่ายค้านกับนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลบ้าง นอกจากนี้ประเด็นหลักที่นำเสนอรองลงมา คือ ประเด็นจุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ ต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญนั้น ได้ขยายผลไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทางความคิดเห็น จนถึงขนาดมีการสร้างสัญลักษณ์ “ธงเขียว” และ “ธงเหลือง” แทนกลุ่มที่มีจุดยืนสนับสนุนและคัดค้านรัฐธรรมนูญซึ่งมีการแสดงพลังเคลื่อนไหวจนเกือบจะเกิดการเผชิญหน้ากัน

นอกจากนี้อาจวิเคราะห์ในอีกทางหนึ่งได้ว่า เนื่องจากประเด็นเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นเรื่องเฉพาะทางกฎหมายซึ่งหนังสือพิมพ์เองมีข้อจำกัดเพราะไม่มีพื้นฐานความรู้และความเชี่ยวชาญเพียงพอที่จะสามารถนำเสนอเกี่ยวกับตัวร่างรัฐธรรมนูญในแง่มุมที่มีสาระและมีมิติที่แหลมคมได้ จึงถนัดที่จะใช้วิธีการนำเสนอข่าวด้วยการคำพูด การแสดงความคิดเห็นของแหล่งข่าวซึ่งไม่มีเหตุผลแวดล้อมหรือทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจได้มากนัก

4. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ในการศึกษาลักษณะการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยนั้นได้แบ่งเป็น 2 ส่วนตามรูปแบบการนำเสนอ คือ ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของรูปแบบข่าว และรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าว สำหรับรูปแบบข่าว ในภาพรวมพบว่าหนังสือพิมพ์มีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะความคิดเห็นที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญมากที่สุด รองลงมาคือการนำเสนอตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว หากพิจารณาทีละฉบับ พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์และข่าวสดมีการนำเสนอข่าวในลักษณะการเน้นประเด็นใหม่ ๆ มากที่สุด เช่น หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์เป็นผู้เปิดประเด็นที่มาของนายกรัฐมนตรีจากการเลือกตั้งโดยตรงก่อนหนังสือพิมพ์อื่น ๆ เป็นต้น รองลงมาคือ ลักษณะการเสนอข่าวโดยเน้นประเด็นความขัดแย้ง

ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชนมีการนำเสนอข่าวในลักษณะเน้นการนำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญหรือสสร. มากที่สุด รองลงมา คือ การเสนอข่าวตามพัฒนาการของเหตุการณ์และความเคลื่อนไหว

หากสรุปลักษณะการนำเสนอข่าวแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์พบว่าหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณมีลักษณะนำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ/สสร. มากที่สุด รองลงมาคือการนำเสนอโดยเน้นคุณค่าความขัดแย้ง ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพนั้น มีการนำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ/สสร. มากที่สุด เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ รองลงมาคือการนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ

ส่วนการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากข่าวนั้น พบว่าหนังสือพิมพ์มีลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญมากที่สุด ยกเว้นหนังสือพิมพ์มติชนที่มีลักษณะการให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ ต่อรัฐธรรมนูญมากที่สุด หากแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่า หากหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ มีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะตีความ วิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์และเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ ส่วนหนังสือพิมพ์คุณภาพมีการนำเสนอในลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน รองลงมาคือลักษณะให้แนวคิดและเสนอทัศนะที่หลากหลายต่อจุดยืนและท่าทีของกลุ่มต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะการนำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลายต่อเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ/สสร./จุดยืนและท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ กับประเด็นหลักที่หนังสือพิมพ์นำเสนอคือการถกเถียง โต้แย้งแสดงความคิดเห็น จะเห็นได้เป็นผลที่สอดคล้องกัน หากจะพิจารณาประกอบกับรูปแบบอื่น ๆ ที่ใช้นำเสนอนอกจากข่าวแล้ว พบว่าหนังสือพิมพ์มติชนได้นำเสนอเนื้อหาลักษณะดังกล่าวด้วยรูปแบบบทความมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นด้วยปัจจัยเรื่องข้อจำกัดของหนังสือพิมพ์ในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายและความต้องการที่จะยกระดับคุณภาพของข้อมูล หนังสือพิมพ์มติชนจึงมีการนำเสนอเกี่ยวกับข้อถกเถียงสาธารณะนี้จากนักเขียนภายนอกจากสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น สสร. นักวิชาการ นักการเมือง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น มากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดก็มีการนำเสนอบทความในลักษณะเดียวกันเนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ในเครือเดียวกัน แต่ในปริมาณที่น้อยกว่ามาก ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐกับไทยโพสต์ มีการนำเสนอในรูปแบบของคอลัมน์ประจำและบทวิเคราะห์ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ซึ่งมักเป็นลักษณะความเห็นและข้อวิจารณ์ของนักเขียนที่เขียนขึ้นโดยปราศจากข้อมูลทางวิชาการอ้างอิงสนับสนุน

5. ประเภทของแหล่งข่าวที่ใช้อ้างอิงในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540

ในการศึกษาการนำเสนอข่าวในหัวข้อวิจัยนี้ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 รายชื่อฉบับพบว่า ประเภทของแหล่งข่าวที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด คือนักการเมืองทางฝ่ายค้าน รองลงมาคือ สสร. สถาบันหรือหน่วยงานเอกชน นักการเมืองทางฝ่ายรัฐบาล และนักวิชาการตามลำดับ หากพิจารณาหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับที่ศึกษา พบว่ามีการอ้างอิงแหล่งข่าวที่เป็นผู้นำความคิดเห็นทางสังคม เช่น นักการเมืองในฝ่ายค้านมากที่สุด รองลงมาคือ สสร. ยกเว้นหนังสือพิมพ์มติชนที่อ้างอิงแหล่งข่าวสถาบันหรือหน่วยงานเอกชนมากที่สุด รองลงมาคือนักการเมืองทางฝ่ายค้าน หากพิจารณาเปรียบเทียบแยกตามประเภทของหนังสือพิมพ์ พบว่าทั้งหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณและหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพอ้างอิงแหล่งข่าวที่เป็นนักการเมืองฝ่ายค้านมากที่สุด เช่นเดียวกัน รองลงมา นั้น หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณมีการอ้างอิง สสร. ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพอ้างอิงสถาบันหรือหน่วยงาน แสดงว่าการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังไม่กระจายแหล่งที่มาของข่าวเท่าที่ควร โดยการเน้นแหล่งข่าวนักการเมืองทางฝ่ายค้านและ สสร. เนื่องจากหนังสือพิมพ์เน้นในการนำเสนอประเด็นหลักคือการถกเถียงโต้แย้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญในลักษณะการตอบโต้ทางวาจาไปมาด้วยการเน้นจุดสนใจไปที่นักการเมืองโดยเฉพาะฝ่ายค้านซึ่งมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นมากกว่านักการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่ต้องฟังความคิดเห็นของวิปรัฐบาลก่อน ทั้งนี้ประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดและควรจะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการร่างรัฐธรรมนูญให้มากที่สุดตามหลักการในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ กลับเป็นแหล่งข่าวที่มีการอ้างอิงค่อนข้างน้อย อาจเพราะหนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญในลักษณะประเด็นทางการเมืองประเด็นหนึ่งจึงเน้นที่แหล่งข่าวซึ่งเป็นกลุ่มการเมือง อย่างไรก็ตาม พบว่าแหล่งข่าวสถาบันและหน่วยงานเอกชนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เป็นแหล่งข่าวที่มีการอ้างอิงในลำดับต้น ๆ เพราะการรวมกลุ่มของมวลชนนี้สามารถแสดงพลังความคิดเห็นและผลักดันให้เกิดผลได้เด่นชัดกว่ารายบุคคล

6. การวิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์จากรูปแบบ ประเด็นและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาและแหล่งข่าวที่อ้างอิง

การวิเคราะห์บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนจากรูปแบบ ประเด็นและลักษณะการนำเสนอ เนื้อหา ตลอดจนแหล่งข่าวนั้น เพื่อที่จะตอบคำถามในปัญหาวิจัยที่ว่า หนังสือพิมพ์ได้เสนอเนื้อหาข่าวสารในอันที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจในสาระและความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ และกระตุ้นให้สาธารณชนตระหนักถึงสมรรถนะทางการเมืองของตน

ตลอดจนช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจและพัฒนาความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกต้องเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชามติในเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมากน้อยเพียงไร

จากการศึกษาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทั้ง 4 ฉบับพบว่าบทบาทที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อวิจัยมากที่สุด คือ บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น รองลงมาคือบทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร บทบาทการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน บทบาทผู้ให้แนวคิดปลูกจิตสำนึกและรณรงค์ ตามลำดับ

การที่หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นมากที่สุดนั้น เพราะพิจารณาจากความสัมพันธ์และสอดคล้องของลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอแนวคิดและทัศนะที่หลากหลายต่อร่างรัฐธรรมนูญ ตลอดจนประเด็นที่หนังสือพิมพ์นำเสนอมากที่สุด คือการถกเถียง โต้แย้ง แสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญ

ในบทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น สามารถอภิปรายในรายละเอียดได้โดยพิจารณาตามรูปแบบการนำเสนอ กล่าวคือรูปแบบคอลัมน์ประจำต่างๆ นั้น หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้แก่ คือ มติชน ข่าวสด ไทยรัฐ คอลัมน์ประจำต่างๆ ของหนังสือพิมพ์เหล่านี้ได้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลายต่อประเด็นเนื้อหาต่างๆ กัน ยกเว้นหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ซึ่งเห็นได้อย่างเด่นชัดในการสนับสนุนเนื้อหาประเด็นการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากได้แสดงความคิดเห็นที่ตรงกันหมดไม่เพียงแต่ผ่านคอลัมน์ประจำต่างๆ แต่รวมทั้งบทบรรณาธิการ และบทความวิเคราะห์ โดยตลอด ทำให้คอลัมน์จำนวนมากมีเนื้อหาซ้ำซากและให้ความสำคัญกับตัวเองมากเกินไปเพราะแทบจะไม่มีการเสนอข้อเขียนแสดงความคิดเห็นจากภายนอกเลย นอกจากนี้ เนื่องจากเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสาขาวิชาชีพสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับได้แสดงมติสนับสนุนและผลักดันให้มีการบัญญัติมาตรา 39 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทวิทยุโทรทัศน์เพื่อลดรอนเสรีภาพนี้จะกระทำมิได้

ในส่วนของบทความนั้น หนังสือพิมพ์มติชนซึ่งนำเสนอรูปแบบบทความมากที่สุดนั้นเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของบุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพ เช่น นักวิชาการและข้าราชการ เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนต่าง พระภิกษุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์มติชนให้ความสำคัญกับการเป็นเวทีสาธารณะอย่างแท้จริง ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดนำเสนอในลักษณะเดียวกับหนังสือพิมพ์มติชนแต่มีปริมาณน้อยกว่า (ซึ่งอาจเป็นเพราะให้ความสำคัญกับประเด็นร่างรัฐธรรมนูญน้อยกว่าฉบับอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากปริมาณความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญของหนังสือพิมพ์ข่าวสดมีน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับฉบับอื่น ๆ) ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ และไทยรัฐมีการนำเสนอบทความของนักวิชาการน้อยมาก สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์นั้น ๆ

การแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการและคอลัมนิสต์ต่าง ๆ มีความแตกต่างตรงที่ความคิดเห็นของนักวิชาการมีข้อมูลและทฤษฎีทางวิชาการประกอบทำให้มีความหนักแน่นในเนื้อหาที่น่าเสนอ ขณะที่คอลัมนิสต์ประจำต่าง ๆ น่าเสนอความคิดเห็นประกอบเหตุผลของคอลัมนิสต์ต่าง ๆ เองซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดความพยายามวิเคราะห์ประเด็นมีข้อเท็จจริงและหลักฐานอ้างอิงสนับสนุน ซึ่งแน่ชัดว่านักวิชาการย่อมเป็นผู้มีความโดดเด่นกว่าและเป็นที่ยอมรับมากกว่าในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเมื่อเทียบกับการนำเสนอโดยนักหนังสือพิมพ์

ส่วนเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนโดยตรง คือคอลัมนิสต์ประจำของหนังสือพิมพ์ที่เป็นรูปแบบจดหมายแสดงความคิดเห็นจากผู้อ่าน ในลักษณะเวทีสาธารณะซึ่งมีปรากฏในหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ทำการศึกษาคือ คอลัมนิสต์ “ใจถึงสื่อ” ของหนังสือพิมพ์มติชน คอลัมนิสต์ “ว้ายทวนน้ำ” ของหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ คอลัมนิสต์ “สารพันปัญหา” และคอลัมนิสต์ “คุณภาพชีวิต” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมนิสต์ “ชุมทางปัญหา” ของหนังสือพิมพ์ข่าวสด เป็นต้น

เนื่องจากประเด็นรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องเฉพาะด้านทางกฎหมาย ขณะที่สื่อมวลชนเองโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีพื้นฐานความรู้ทางด้านกฎหมายมาก่อน ในการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นรูปแบบข่าวนั้น ความชัดเจนหรือแหลมคมในการนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ จึงมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นการติดตามประเด็นข่าวของหนังสือพิมพ์จึงค่อนข้างจะเป็นลักษณะการนำเสนอแบบ “ข่าวปึงปอง” ซึ่งหมายถึงข่าวประเภทที่นำความคิดเห็นหรือประเด็นคำพูดของคนหนึ่งไปถามต่อกับอีกคนหนึ่งหรือตั้งคำถามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้เกิดเป็นประเด็นข่าวที่มีการถกเถียงโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นกลับไปกลับมา โดยหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวที่เป็นนักการเมืองฝ่ายค้านและสสร. เป็นหลักเนื่องจากเหตุผลในเรื่องการเล่นข่าวเรื่องนี้เป็นประเด็นการเมืองและมีสีสันในการวิเคราะห์วิจารณ์ในลักษณะ “คู่กรณี” เพราะฝ่ายหนึ่งคือ สสร. เป็นฝ่ายร่างเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญซึ่งบางประเด็นกระทบต่อสถานภาพนักการเมือง เช่น การแยกฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างชัดเจนทำให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องพ้นสภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

นอกเหนือจากนี้ การถกเถียงโต้แย้งแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญยังเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้อ่านทางอ้อมอีกด้วยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อมูล และความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น หากผู้ให้สัมภาษณ์นักวิชาการ หรือ สสร. ข้อคิดเห็นจะมีเหตุผลและทฤษฎีทางวิชาการสนับสนุนทำให้เนื้อหาข้อมูลลึกในระดับหนึ่งที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนได้ ในทางตรงกันข้าม หากหนังสือพิมพ์สัมภาษณ์นักการเมือง ความคิดเห็นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องจุดยืน ท่าที หรือความคิดเห็นที่ตอบรับหรือไม่เห็นด้วยกับประเด็นเนื้อหาโดยมิได้มีเหตุผลสนับสนุนที่มีสาระเพียงพอที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของข่าวปึงปองดังตัวอย่างที่ได้แจ้งข้างต้น

บทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นนั้นนับเป็นบทบาทของหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นที่คาดหวังและสำคัญต่อกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งโดยหลักการจำเป็นต้องมาจากการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าประเด็นที่หนังสือพิมพ์มีการนำเสนอเรื่องการถกเถียงโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นมากที่สุด เช่น เนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญในหมวด 6 รัฐสภา โดยเฉพาะมาตรา 98 เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมาตรา 121 ว่าด้วยที่มาของวุฒิสมาชิกจากการเลือกตั้ง รองลงมา คือ ประเด็นในหมวด 7 คณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 204 ว่าด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในเวลาเดียวกันมิได้ เป็นต้น เนื่องจากหนังสือพิมพ์จัดเนื้อหาเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญเป็นประเด็นข่าวทางการเมืองจึงได้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวมากที่สุดอาจเพราะเกี่ยวข้องกับ การแก้ปัญหาการซื้อสิทธิ ขายเสียงในการเลือกตั้ง อันเป็นรากเหง้าของปัญหาการเมืองไทย แต่ขณะเดียวกันก็เป็นประเด็นข่าวที่มีคุณค่าความขัดแย้งเนื่องจากมีผู้สูญเสียประโยชน์หรือได้รับผลกระทบจากประเด็นดังกล่าวค่อนข้างชัดเจน จึงมีการนำเสนอมากที่สุด เมื่อพิจารณาประกอบกับการอ้างอิงแหล่งข่าวของหนังสือพิมพ์ยังไม่กระจายแหล่งข่าวเท่าที่ควร และมุ่งเป้าไปที่แหล่งข่าวที่เป็นเสมือนคู่กรณีหรือคู่เจรจาต่อรอง คือนักการเมืองที่เป็นฝ่ายค้าน และฝ่ายรัฐบาล กับสสร. หรือวุฒิสมาชิกกับ สสร.มากกว่าแหล่งข่าวอื่นๆ ขณะที่ประเด็นซึ่งเป็นหัวใจหลักของการปฏิรูปการเมือง เกี่ยวข้องและกระทบโดยตรงกับประชาชน เช่น ประเด็นสิทธิเสรีภาพ ประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชน สิทธิในการตรวจสอบอำนาจรัฐ เช่น สิทธิในการแสดงมติขอขึ้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาถอดถอนข้าราชการ นักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น กลับเป็นประเด็นที่หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญและนำเสนอในลำดับรอง ๆ ลงมา ซึ่งสัมพันธ์กับการอ้างอิงแหล่งข่าว เช่น นักวิชาการ องค์กรหรือหน่วยงานเอกชน (NGO) และประชาชนที่มีการอ้างอิงถึงน้อยกว่า ทั้งที่ควรจะเป็นแหล่งข่าวที่สามารถให้ข้อมูลในเชิงสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแสดงสาธารณชนได้มากกว่า จึงสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่ในบทบาทการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังนัก เพราะหนังสือพิมพ์เป็นเวทีให้กับกลุ่มผู้นำทางความคิดที่ได้รับผลกระทบจากร่างรัฐธรรมนูญ เช่น นักการเมือง วุฒิสมาชิกและ ข้าราชการเป็นต้นมากกว่าเวทีสาธารณะของกลุ่มประชาชน หรือสถาบัน หน่วยงานที่เป็นตัวแทนของประชาชนเพราะหนังสือพิมพ์ยังมุ่งเน้นจุดขายในเรื่องการเล่นข่าวการเมืองมากกว่าการเน้นความสำคัญเรื่องสาระของเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

ส่วนบทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสารนั้น หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ได้ดีโดยได้ให้ความสำคัญหรือผูกติดการทำข่าวอยู่กับการก่อตัวและพัฒนาการของกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง การให้ความสำคัญกับการเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญอย่างมากของหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ เช่น หนังสือพิมพ์มติชนและหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์นั้นจะเห็นได้จากว่า นอกเหนือจากการเสนอข่าวในหน้า 1 ยังมีการนำเสนอกรอบข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร่างรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ

ส่วนบทบาทผู้ให้แนวคิด ปลูกจิตสำนึกและรณรงค์นั้น จากการศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนการร่างรัฐธรรมนูญจะแล้วเสร็จและสรร. มีกระบวนการประชาสัมพันธ์ต่อเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญนั้น หนังสือพิมพ์ได้มุ่งประเด็นไปที่การย้ำเน้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมืองและรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพเช่น หนังสือพิมพ์มติชน ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ร่วมกับคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นของสภาฯ เป็นสื่อกลางระหว่างสรร. และประชาชนโดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นมาเพื่อนำเสนอต่อสภาฯ ร่างรัฐธรรมนูญต่อไป นับเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างดีและเป็นส่งเสริมกระบวนการประชาสัมพันธ์ของสภาฯ ร่างรัฐธรรมนูญอีกด้วย

ช่วงที่สภาฯ ร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่ 3 เป็นต้นมาจนถึงช่วงที่รัฐสภาลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญนั้น หลาย ๆ ฝ่ายได้แสดงจุดยืนและทำที่ต่อร่างรัฐธรรมนูญ จนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ก่อนข้างชัดเจน คือฝ่ายที่เห็นด้วยกับเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญเป็นส่วนใหญ่และยอมรับร่างรัฐธรรมนูญกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยและไม่ยอมรับร่างรัฐธรรมนูญ จนนำไปสู่ความเคลื่อนไหวแสดงพลังและแสดงความคิดเห็นของ 2 กลุ่มใหญ่ที่ขัดแย้งกัน ประกอบกับการเคลื่อนไหวอย่างเด่นชัดของสรร. ในการรณรงค์ให้ประชาชนสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญเพื่อกดดันฝ่ายที่มีความคิดเห็นขัดแย้งไม่ยอมรับร่างรัฐธรรมนูญ จนเกิดกระแสความเคลื่อนไหวและความขัดแย้งระหว่างฝ่าย“ธงเขียว”ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของฝ่ายสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญ กับ “ธงเหลือง” ซึ่งแทนฝ่ายคัดค้าน ไม่สนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญ จากการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ได้ใช้ประเด็นความขัดแย้งนี้เป็นคุณค่าข่าวหลักในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญในช่วงดังกล่าวและมีส่วนกระตุ้นจิตสำนึกและรณรงค์ให้ประชาชนแสดงสมรรถนะทางการเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญเพื่อผลักดันให้รัฐสภาลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์ไม่ได้วางตัวเป็นกลางระหว่างฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญดังจะเห็นได้จากกระแสการโจมตีรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ว่าการแสดงท่าที่ไม่ชัดเจนต่อร่างรัฐธรรมนูญและการแสดงท่าที่ไม่ยอมรับรัฐธรรมนูญของนักการเมืองร่วมรัฐบาลเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมและยังส่งผลที่เลวร้ายยิ่งขึ้นต่อสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศในช่วงดังกล่าวอีกด้วย การแสดงจุดยืนที่ไม่เป็นกลางของหนังสือพิมพ์นั้นนับเป็นแรงกดดันส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลและรัฐสภาตัดสินใจลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญ

จากแนวคิดเรื่องข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อัลมอนต์และเวอร์บา (อ้างถึงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2523) พบว่าความรู้สึกมีความสามารถทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย (Democratic Competence) ซึ่งเป็นความรู้สึกทางการเมืองที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการมีข้อมูลข่าวสารที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและกระบวนการทางการเมืองรวมทั้งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ข้อมูลข่าวสารในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับปัญหาต่าง ๆ การที่บุคคลมีข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้นจะทำให้บุคคลมีการประเมินคุณค่าและกำหนดข้อตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ได้ อย่างมั่นคงขึ้นนั้น หนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งนั้นได้รับการคาดหวังว่าจะต้องทำหน้าที่ในการให้ข่าวสารเพื่อจะสร้างความรู้ ความเข้าใจในสาระและความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ และกระตุ้นให้สาธารณชนตระหนักถึงสมรรถนะทางการเมืองของตน ตลอดจนช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจและพัฒนาความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกต้องเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาธิปไตยในเนื้อหาว่ารัฐธรรมนูญ จากการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญโดยเป็นไปในแนวทางตามแนวคิดเรื่องสื่อมวลชนกับการผลักดันนโยบายสาธารณะ กล่าวคือ ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการให้สาระข้อมูลความรู้เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญอย่างเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนสามารถตระหนักถึงความสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญในประเด็นซึ่งเกี่ยวกับประชาชนโดยตรงเพื่อให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพทางการเมืองของตนหรือกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาธิปไตย ตลอดจนสามารถจะประเมินคุณค่าและตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการที่จะเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญโดยเน้นที่ประเด็นหรือลักษณะการถกเถียงสาธารณะระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มการเมืองเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มติชนได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญค่อนข้างมากดังจะเห็นได้จากการที่หนังสือพิมพ์มติชนได้นำเสนอข้อเขียนของบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านผ่านรูปแบบบทความมากที่สุดซึ่งถือได้ว่าเป็นการนำเสนอ"แก่น" หรือสาระที่เป็นประโยชน์โดยตรงแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยใคร่ขอให้ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. เนื่องจากเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทยที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมกำหนดแนวเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญโดยกระบวนการประชาพิจารณ์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญเอง ในอนาคตหากมีการร่างหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยที่มีกระบวนการประชาพิจารณ์เช่นนี้อีก ผู้วิจัยคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้น่าที่จะพิจารณาใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้มากที่สุดทั้งในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความรู้ หรือการรณรงค์ให้เกิดความร่วมมือจากประชาชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และทำให้กระบวนการประชาพิจารณ์ได้รับการตอบรับและการเข้ามามีส่วนร่วมจากประชาชนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการศึกษาขยายผลด้านผู้รับสาร หรือปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเสนอเนื้อหา หรือเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดในการนำเสนอข่าวของสื่อเพื่อให้การศึกษานำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. การวิจัยเนื้อหาในงานวิจัยนี้ ยังไม่สามารถถือเป็นตัวแทนของสื่อมวลชนได้อย่างสมบูรณ์ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือพิมพ์ และสื่ออื่นๆ เช่น วิทยุ หรือ โทรทัศน์เพิ่มเติม